

Núm. DR-23-01 / Desembre 2023

Cap a nous models d'habitatge per a les persones amb discapacitat intel·lectual: la desinstitucionalització, pas imprescindible per garantir els seus drets i qualitat de vida

Per **Lídia García**, Màster en integració per a persones amb discapacitat per INICO, Universitat de Salamanca.

Tradicionalment, les persones amb discapacitat intel·lectual i del desenvolupament (DID) que viuen fora de l'entorn familiar s'han allotjat en centres residencials. No obstant això, des de fa un temps, va prenent força la idea que puguin viure cada cop més en habitatges "normals", on tinguin garantits els suports necessaris.

La creació de nous habitatges per a persones amb DID és imprescindible, però no n'hi ha prou. Cal avançar cap a nous models que afavoreixin l'autonomia personal i impedeixin la discriminació. És per això que cal una revisió de la cartera de serveis, adaptant-la als recursos i a les diferents necessitats dels individus.

L'actual mercat ofereix diverses opcions d'habitatge, però a banda de l'obstacle econòmic, les persones amb DID es troben amb la dificultat de fer compatible l'accés a aquest habitatge amb els recursos de suport necessaris de la xarxa pública de serveis socials. Actualment, no està prevista la seva compatibilització.

Hem d'avançar cap a models innovadors que permetin a les persones amb DID ser titulars del seu propi habitatge, podent fer front a les seves pròpies despeses, i amb els suports necessaris en cada cas. Per això, és necessari que les administracions promoguin accions i programes pensats específicament per a aquest col·lectiu.

INTRODUCCIÓ

La Convenció de Drets de les Persones amb Discapacitat estableix, a l'article 19, el dret a una vida independent i a ser inclòs en la comunitat. Insta les administracions a desenvolupar mesures que permetin a les persones amb discapacitat la tria del lloc on volen viure i a garantir els suports necessaris per fer possible una vida lluny dels models institucionals que tradicionalment han estat dissenyats per a aquest col·lectiu. Seguint amb la convenció, l'article 28 estableix el dret a un nivell de vida adequat i sense discriminacions amb especial èmfasi a protegir les situacions de pobresa i l'accés a l'habitatge públic.

El dret a l'habitatge a casa nostra

Pel que fa a l'accés a l'habitatge per a les persones amb discapacitat intel·lectual i del desenvolupament (DID), en el nostre país, **ens trobem encara ancorats de forma important en models residencials col·lectius**, que presenten dificultats. En primer lloc, per disposar de les places necessàries d'acord amb l'actual cartera de serveis. La manca de places és una realitat innegable, conseqüència d'un model on la inversió s'ha deixat en general en mans del tercer sector i del món local i on la insuficiència de pressupostos de la Generalitat per finançar els costos de funcionament ha desincentivat remarcablement les inversions del sector social en recursos residencials.

Les inversions necessàries i no realitzades ens han abocat a llistes d'espera de més de 3.500 persones i 10 anys per accedir a una plaça, dibuixant una situació força insostenible. Dincat ja ho ha denunciat en diferents documents, moments i espais. Però, tant o més important que això, és la dificultat que plantegen els models residencials de l'actual cartera per avançar cap a recursos que es basin en la promoció de l'autonomia personal i la planificació centrada en la persona. Es tracta no només d'assegurar la quantitat d'habitatge, sinó la qualitat de vida que aquest habitatge permet, de manera que es garanteixin vides dignes i sense cap discriminació a totes les persones, sigui quina sigui la seva necessitat de suport, tal com estableix la Convenció de Drets de les Persones amb Discapacitat.

És cert que **en els últims anys van apareixent iniciatives i projectes que miren de trencar amb la inactivitat de les administracions oferint noves respostes a la situació actual**. Es tracta majoritàriament de propostes del tercer sector que pretenen avançar cap a la desinstitucionalització amb plantejaments que separen les fórmules i sistemes d'accés a l'habitatge, de les de recursos de suport necessaris.

En aquesta línia aquest escrit vol aportar una breu revisió sobre diferents alternatives de provisió d'allotjament i de serveis de suport per a persones amb DID de tots els nivells, assenyalant algunes possibles direccions de canvis necessaris en els marcs normatius i/o de recursos a proveir des de les administracions.

DOS CONCEPTES: EQUIPAMENT I HABITATGE

Quan parlem d'habitatge per a persones amb DID cal tenir en compte dos components: l'allotjament pròpiament dit i els serveis de suport, que poden ser d'intensitat i naturalesa diferent i que són imprescindibles perquè la seva vida en aquest habitatge sigui el màxim d'independent possible.

Tradicionalment, s'ha considerat que fora del marc familiar, el recurs d'habitatge "natural" per a les persones amb DID, especialment per les que presenten necessitats de suport extens o generalitzat, són els equipaments residencials. De diferent mida, especialitat, organització i enfocament es tracta sempre de serveis que ofereixen a la vegada i de forma indissoluble, per part del mateix proveïdor, tant el sostre en què es viu com els serveis de cura i atenció que les persones requereixen. Són

allotjaments sempre col·lectius, per un grup nombrós de persones que comparteixen uns serveis establerts per normativa. Així, tant les residències com les llars residències tenen consideració d'“equipament”. No són habitatge, i aquesta diferència és important.

Els “equipaments” són destinats a usos socials col·lectius. No es regeixen per les regles de mercat ni pel marc normatiu d'habitatge sinó per les normatives pròpies de serveis socials, específicament els Decrets 271/2003, i 318/2006, dels serveis d'acolliment residencial per a persones amb discapacitat, i per la cartera de serveis socials. Funcionen sota el concepte de “places”, que poden ser públiques, privades o concertades. **Les persones que habiten són “usuàries” i normalment amb escassa possibilitat de decidir o d'influir sobre l'organització, el funcionament, els horaris, els serveis o les activitats de l'espai on habiten.**

Tot i que en els últims anys la majoria dels proveïdors d'aquests recursos estan fent esforços rellevants per garantir una major privacitat i individualització i per promoure l'autonomia de les persones que habiten, és cert que el concepte d'habitatge “ús social col·lectiu” per un gran nombre de persones fa complex avançar en aquesta direcció, tal com indiquen tots els estudis i experts reconeguts en aquest àmbit que aposten avui en dia per models de desinstitucionalització.

Per contra, l'habitatge, segons la definició del glossari del Departament de Territori de la Generalitat de Catalunya, és aquella edificació fixa destinada a residir-hi persones físiques, inclosos els espais i els serveis comuns de l'immoble en què està situat i els annexos que hi són vinculats, i que compleix els requisits d'habitabilitat establerts a la llei. Es tracta de béns patrimonials subjectes a les normes de mercat i la normativa d'habitatge. Les persones que hi habiten no són “usuàries”, són propietàries o llogateres (com ho seria qualsevol persona sense discapacitat), i no inclouen cap servei de suport pensat específicament per a persones amb discapacitat. Tenen estructura física de “casa” que segons tots els estudis facilita la vinculació i el sentit de pertinença de qui hi habita.

Així, en models més propers a habitatge “normal”, l'accés al “sostre” està separat dels serveis de suport necessaris. Això permet una major igualtat, individualització i autonomia, a condició que es garanteixi que existeixen i són compatibles els recursos i serveis necessaris per disposar dels suports adequats per a cada persona.

Els propers apartats fan un repàs per les diferents alternatives destacant les actuals dificultats pel que fa a requisits i compatibilitats i apuntant algunes línies de canvi que facilitarien avançar cap a la desinstitucionalització.

El model equipament

Amb la visió d'equipament, que agrupa les funcions de provisió allotjament i de serveis d'atenció per part d'un mateix proveïdor, l'actual cartera de serveis contempla tres tipus

de recurs per a les persones amb discapacitat intel·lectual sota l'epígraf de serveis d'acolliment residencial¹:

- **Servei de llar amb suport per a persones amb DID amb necessitat de suport intermitent:** es desenvolupa en “estructura física d’habitatge ordinari” on es proveeix, a més de l’allotjament i la manutenció, els serveis de suport i cura necessaris. S’estableix una intensitat de suport de 292 hores/usuari/any. No indica cap requisit d’accés més que la limitació de suport intermitent d’acord amb el decret 318/2006².
- **Servei de llar residència:** es desplega en 6 subserveis en funció de les 4 intensitats de suport amb trastorn de conducta o sense, que van des de les 292 hores/usuari/any per suport intermitent a les 1079 hores/usuari/any pel suport extens amb TC. Aquest servei no preveu atenció 24 hores per la qual cosa és compatible amb altres serveis (centre de dia, STO, SOL...) on les persones usuàries es desplacen durant el dia.
- **Servei de centre residencial:** es desplega en 4 subserveis en funció de les 2 majors intensitats de suport amb trastorn de conducta o sense, establint les ràtios de diferents perfils professionals en funció de les necessitats de suport. A diferència del servei anterior, ofereix suport 24 hores, i per això les persones usuàries resten a les mateixes instal·lacions durant tot el dia subjectes a l’horari, funcionament i activitats del mateix centre.

Fet aquest breu repàs sobre les alternatives residencials que el nostre sistema preveu per a les persones amb DID, destacarem algunes idees. En primer lloc, totes les tendències internacionals amb relació a models residencials coincideixen en la necessitat d’abandonar models obsolets per passar a models de cura centrats en les persones, amb garantia dels drets individuals i personalització. I tots coincideixen en què **cal avançar cap a alternatives més properes al paradigma de *housing*, en entorns domèstics i transitant de l’atenció institucional al model d’habitatge**. El concepte *housing*, amb força desenvolupament als països nòrdics on estan treballant amb aquesta fórmula des dels anys noranta, està centrat en l’atenció al voltant d’un habitatge amb estructura de casa, amb un model d’atenció basada en grups petits de convivència, treballant en contextos naturals i en els àmbits on es desenvolupa la vida quotidiana perquè les persones puguin viure “com a casa seva”.

Tenint en compte aquesta visió de futur seria recomanable promoure noves places en equipaments tipus llars residències més que no pas en centres residencials. **Les llars residències, amb menys usuaris i un format més proper al concepte de “casa” afavoreixen la possibilitat d’un treball més individualitzat i de millora de la qualitat de vida**. De fet, així ho sembla reconèixer la mateixa cartera quan sota l’epígraf de serveis per a persones amb malaltia mental, agrupa els dos primers serveis (llar amb

¹ La cartera contempla també el servei de suport a l’autonomia a la pròpia llar. No es desenvolupa en aquest apartat ja que no inclou la provisió de allotjament, només el servei de suport.

² La web del departament indica que “és un servei pendent de desplegament”

suport i llar residència) sota el concepte de “serveis d’habitatge”, separant-lo del servei de centre residencial.

D’altra banda, caldria aprofundir en el servei ja existent de llar amb suport, actualment molt més utilitzat per entitats que treballen amb persones amb malaltia mental, i no tant per a persones amb discapacitat intel·lectual. Amb una estructura física d’“habitatge ordinari” i un nombre d’usuaris limitat a 4, però incloent els suports necessaris per a cada una de les persones habitants constitueix una fórmula molt més propera al concepte d’habitatge i al paradigma que els nous models proposen, tot i tenir la consideració d’equipament.

Caldria també pensar a obrir-lo a persones amb tota classe de necessitats de suport. De l’anàlisi de l’actual cartera se’n desprèn clarament la mirada que el lloc de les persones amb més necessitats de suport són els centres residencials on les possibilitats de vida autònoma i independent resten limitades.

En canvi, tots els estudis demostren que la vida independent no depèn de les capacitats de les persones sinó de garantir que disposen dels suports adequats a les necessitats de cada un. És clarament discriminatori tancar l’accés als recursos més propers a habitatge només a les persones amb menys necessitat de suport tal com estableix la nostra cartera actual.

En conclusió cal una revisió a fons de la cartera adaptant els recursos i les intensitats de suport a la realitat de les diferents capacitats, garantint la no discriminació per a cap persona. A la vegada cal avançar en nous models tipus *housing*, que actualment no estan contemplats en la cartera, cosa que dificulta la compaginació entre allotjament i servei de suport. Algunes propostes que ja s’estan impulsant, es revisen en el proper apartat.

El model habitatge

A cavall entre equipament i habitatge trobem la fórmula **d’habitatges d’inclusió social**. El tercer sector ja fa temps que treballa amb lògiques més properes al model de *housing* amb diferents col·lectius amb risc d’exclusió social. Així, per exemple, a la ciutat de Barcelona existeix des del 2010 la Xarxa d’habitatges d’inclusió social formada per un important nombre d’entitats socials, dedicades a la inclusió residencial, que gestionen habitatges per atendre a persones i famílies en situació o risc d’exclusió residencial, entre les quals n’hi ha alguna (poques) que treballa amb persones amb DID.

Els habitatges d’inclusió són un model doncs a explorar i aprofundir aprenent de les experiències existents adreçades a col·lectius amb diferents problemàtiques, però sempre compartint la necessitat de disposar d’allotjament i de suport social.

Però els models d’habitatge pròpiament dit es caracteritzen perquè les persones accedeixen a un “habitatge ordinari” segons les normes del mercat d’habitatge (com qualsevol altra persona) i després cal fer compatible l’accés als serveis d’acompanyament necessaris, segons les normatives i prestacions de serveis socials.

Pel que fa a l'accés al "sostre", revisarem breument les implicacions per les persones amb DID de les fórmules existents avui en dia en mercat privat (en règim de lloguer, propietat o cooperatives d'habitatge), en habitatge social i en habitatge dotacional.

El **mercat privat** és el que considerariem "normal" per a qualsevol persona i que permet ser titular de l'habitatge, sigui com a propietari o com a llogater. A les dificultats habituals d'accés a un mercat de l'habitatge com el de la ciutat de Barcelona (per escassetat i preu), són moltes encara les barreres addicionals que es troben les persones amb DID (o les seves famílies o assistents legals). Discriminacions i prejudicis encara vigents en relació amb els seus drets a la titularitat i a les implicacions per a la convivència amb els veïns. Per trencar aquestes barreres caldria desenvolupar i aprofundir en programes que donin facilitats o garanties per la posada a disposició de parc immobiliari de particulars per al lloguer de persones amb DID.

El programa "Reallotgem"³ podria ser d'inspiració en aquest sentit adaptant-lo a les necessitats del col·lectiu. Una altra iniciativa per activar parc habitatge de lloguer consistiria a establir facilitats per les entitats del tercer sector que lloguin pisos amb finalitat d'habitatge d'inclusió (bonificacions fiscals o d'altres tipus incentius).

Una alternativa que ara sembla entrar amb força és la col·laboració publicoprivada sota el model de cooperatives d'habitatge. Es tracta de cessió de sòl públic en dret de superfície a una cooperativa d'habitatge per a un període determinat (que sol ser de 75 anys) per a la construcció d'habitatge del qual després seran titulars els cooperativistes durant el període de cessió.

En el marc d'aquesta fórmula trobem experiències en les quals l'operació es dedica exclusivament a persones amb discapacitat o bé en les quals es reserva una part dels habitatges a persones amb discapacitat intel·lectual. Com a exemple, a Barcelona, trobem la iniciativa de Via Augusta 389, en la qual ja s'ha adjudicat a Vida Cooperativa la construcció d'un edifici on puguin habitar fins a 40 persones amb DID. Un altre exemple és la promoció de 80 habitatges cooperatius a Sant Andreu, adjudicat a Sostre cívic on es preveu que hi puguin viure fins a 25 persones amb discapacitat intel·lectual, que gestionarà el Grup Cooperatiu TEB. En aquest sentit, cal obrir la reflexió sobre l'aposta per promoure edificis complets destinats a un col·lectiu o promoure, per contra, iniciatives com aquesta última en què s'afavoreixi la barreja i la diversitat.

Un altre possible canal d'accés a "sostre" seria l'**habitatge social públic**. Tenint en compte les rendes mitjanes de les persones amb DID semblaria lògic que aquesta fos una via força habitual. En canvi, l'experiència ens demostra que solen quedar fora d'aquesta mena de promocions, ja que en totes les convocatòries les persones amb DID s'inclouen en l'epígraf de "col·lectius vulnerables". Per facilitar formar part de la promoció caldria modificar les bases reguladores de les convocatòries amb diverses possibilitats que podrien passar per establir el col·lectiu de persones amb DID com un grup específic dins dels barems de puntuació, crear barems específics per a les persones amb DID o bé establir una reserva específica per aquest col·lectiu.

³ [Programa Reallotgem](#)

Cal fer menció també al concepte **d'allotjament dotacional** que la llei d'habitatge⁴ defineix com l'allotjament destinat a les persones amb dificultats d'emancipació o requeriments d'assistència, en règim d'ús compartit de tots o d'una part dels elements de l'allotjament amb altres usuaris o en règim d'ús privatiu d'un habitatge complet. Caldria pensar a crear una categoria específica de DID per a l'habitatge dotacional, més enllà de la pràctica habitual de reservar aquest tipus d'habitatge als joves i a la gent gran.

Per acabar, cal esmentar que la Llei d'habitatge parla també del concepte d'allotjament amb espais comuns complementaris definit com *“la vivienda que, de acuerdo con la normativa de habitabilidad, tiene una superficie del espacio privativo inferior a la fijada para el resto de tipologías de vivienda y que dispone de unos espacios comunes complementarios ajustados a los requisitos mínimos y de calidad establecidos en la normativa mencionada”*. Aquesta podria ser una fórmula a explorar seguint el model de les promocions **d'habitatges amb serveis** per a gent gran ja existents a la ciutat de Barcelona. En aquest cas, les persones són titulars de l'habitatge i paguen una quota que es compon de tres parts: una part de lloguer, una part de manteniment i una part de serveis mancomunats. I existeixen bonificacions i exempcions en funció dels nivells de renda per a cada una de les tres parts.

Feta aquesta breu revisió de vies d'accés a l'habitatge i vistes les seves dificultats cal destacar que **el principal obstacle per al seu desenvolupament és com fer compatible aquest accés amb els recursos de suport necessaris de la xarxa pública de serveis socials o d'altres prestacions que garanteixin la cobertura de necessitats de suport**. Actualment, no està prevista de cap manera la seva compatibilització i fer una aposta per aquest sistema vol dir quedar fora de la xarxa pública de serveis socials. Això és el que frena a nombroses famílies que podrien accedir a habitatge amb alguna de les solucions apuntades, i que permetria descarregar la gruixuda llista d'espera i alleugerir les importants inversions pendents en centres residencials públics.

⁴ Segons la llei 18/2007 del derecho a la vivienda. Pendent de veure com està definit a la nova llei 12/2023 por el derecho a la vivienda.

L'ACCÉS A SERVEIS DE SUPORT

Com dèiem, de res serveix el sostre si no és compatible amb els serveis de suport i cura necessaris. En aquest sentit, podem establir per començar dos models que parteixen de visions diferents, el servei o la prestació econòmica. **El nostre sistema ha apostat tradicionalment pels serveis com a forma de prestació, mentre que models més anglosaxons es decanten de forma clara per les prestacions econòmiques que la mateixa persona pugui administrar per adquirir els serveis necessaris en mercat.** Dues lògiques ben diferents, amb els seus pros i contres que descriurem breument en aquest apartat. Els serveis a analitzar, ja existents a l'actual cartera, són el servei de suport a l'autonomia a la mateixa llar i el servei d'assistència personal.

Suport a l'autonomia a la pròpia llar

Aquest servei està orientat a persones amb DID que visquin soles o en una llar amb màxim de 4 persones de manera autogestionada i independent. La tinença de l'habitatge pot ser de les mateixes persones o bé d'una entitat. La cartera estableix un mínim d'atenció de 14 hores setmanals per persona habitant sense més informació. Figura com a servei tot i que originàriament regulat a l'ordre BES/6/2002 consisteix en una prestació econòmica per cobrir les necessitats de suport en la vida diària i a la comunitat per garantir la seva inclusió social. Es tracta d'un programa que s'obre mitjançant convocatòria anual i l'ajut el pot rebre la persona beneficiària o el seu representant legal, però l'abonament de l'ajut es fa directament a l'entitat prestadora, que ha d'estar prèviament acreditada. Ni la cartera ni l'ordre especifiquen els requisits d'accés indicant només que caldrà valorar "acreditar la necessitat i la d'idoneïtat del servei de suport personal". Aquest punt i d'altres s'actualitzen a l'ordre TSF/111/2017 que estableix uns barems on de fet limita l'accés al programa a persones amb Grau 1 de dependència i estableix un import únic de 500 euros mensuals. Així mateix, fa incompatible el servei amb un gran nombre de serveis i prestacions⁵.

Assistència personal

Aquest recurs, que també es pot donar en format de prestació econòmica, es defineix com a servei per proporcionar el suport personal necessari per vèncer les limitacions funcionals de les persones en situació de dependència, col·laborar en la realització de les activitats bàsiques de la vida diària, per promoure la seva autonomia personal i fomentar la seva vida independent.

Actualment, el servei d'assistència personal no existeix com a recurs per a les persones amb discapacitat intel·lectual a la cartera de serveis socials, només existeix per a les persones amb discapacitat física i discapacitat sensorial. Aquesta situació ja ha estat corregida per la sentència 598/2012 del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, gràcies al recurs interposat per l'Oficina de Vida Independent, on s'estableix que és discriminatori no permetre l'accés al servei a persones amb discapacitat intel·lectual, de qualsevol edat i amb qualsevol nivell de dependència. Per

⁵ En concret el fa incompatible amb Serveis residencials i de centre de dia, Serveis d'atenció personal i domiciliària, els ajuts dels programes Viure amb Família, Despeses de la Llar i Necessitats Bàsiques, Prestacions i serveis del sistema de dependència, Pensió de gran invalidesa de la Seguretat Social i Prestació per fill a càrrec amb complement.

això caldria modificar la cartera en aquest sentit i fer el desenvolupament reglamentari d'aquesta figura que està pendent des de fa anys. Un desenvolupament llargament demandat per diferents entitats com Dincat que aposten per l'Assistència Personal com a model de suport personalitzat que cal fer accessible de forma universal a totes les persones amb discapacitat intel·lectual que ho desitgin.

Les prestacions econòmiques en cartera

D'altra banda, en relació amb els models de prestació econòmica cal parlar, en primer lloc, de **les prestacions econòmiques en cartera que són múltiples**. En destaquem les següents, tot i ser conscients que són aplicables en funció de variables diferents relatives a cada una de les situacions personals. Algunes d'elles s'han anat modificant i revisant en normatives posteriors.

- **Prestació per invalidesa:** Prestació econòmica individualitzada, de caràcter periòdic, reconeguda a persones que pateixen un determinat grau de discapacitat, que no han cotitzat mai a la Seguretat Social o bé un temps insuficient per a tenir dret a una pensió contributiva i que es troben en estat de necessitat.
- **Prestació complementària per a pensionistes de la modalitat no contributiva, per invalidesa o jubilació:** Prestació destinada a complementar la pensió de la modalitat no contributiva del Sistema de la Seguretat Social per aquelles persones que no es poden incorporar al món laboral.
- **Prestació per assistent personal:** Prestació econòmica, amb la qual es contribueix al cost de la contractació, per part de la persona amb dependència, del/de l'assistent personal, sigui amb contractació directa o mitjançant una entitat acreditada.
- **Renda mínima d'inserció:** orientada a prestar suport adequat a totes les persones a qui els calgui per atendre i per afavorir la seva inserció o reinserció social i laboral.
- **Prestació per atendre necessitats bàsiques:** Prestació de dret subjectiu per atendre les despeses derivades del manteniment de les necessitats bàsiques de les persones en les quals concorrin les circumstàncies establertes i, per tant, en siguin beneficiàries. Només adreçada a persones majors de 65 anys en aquest moment. Però l'hem inclosa com a possible model d'inspiració.
- **Prestacions derivades de la Llei d'Integració Social dels Minusvàlids (LISMI):**
 - SUBSIDI DE MOBILITAT I COMPENSACIÓ PER DESPESES DE TRANSPORT (SMDT), prestació econòmica de caràcter periòdic destinada a atendre les despeses originades per desplaçaments.

- ASSISTÈNCIA SANITÀRIA I PRESTACIONS FARMACÈUTIQUES (ASPF), prestació de serveis destinats a conservar i restablir la salut dels beneficiaris.
- SUBSIDI DE GARANTIA D'INGRESSOS MÍNIMS (SGIM), prestació econòmica de caràcter periòdic destinada a persones que en la seva vigència varen acreditar una disminució igual o superior al 65% i la impossibilitat d'obtenir una ocupació adequada.
- SUBSIDI PER ASSISTÈNCIA DE TERCERA PERSONA (SATP), prestació econòmica de caràcter periòdic destinada a persones que en la seva vigència varen acreditar una disminució igual o superior al 75%, i la necessitat de l'assistència d'una altra persona.

Altres tipus de prestacions

A més de les prestacions del sistema de serveis socials, en els últims anys han aparegut per part de diferents administracions i amb diferent orientació tot un seguit d'ajuts de renda amb l'objectiu de garantir uns ingressos mínims dignes per a tothom.

En primer lloc, parlem de l'**Ingrés Mínim Vital (IMV)**. L'IMV és una prestació adreçada a prevenir el risc de pobresa i exclusió social de les persones que viuen soles o estan integrades en una unitat de convivència i no tenen recursos econòmics bàsics per cobrir les seves necessitats bàsiques. Es configura com un dret subjectiu, gestionat per la Seguretat Social, i garanteix un nivell mínim de renda als qui es trobin en situació de vulnerabilitat econòmica. Aquesta iniciativa innovadora ha estat fins a la data molt criticada per la seva manca de claredat i dificultats d'accés, però seria una alternativa que facilitaria disposar d'uns ingressos mínims per les despeses d'habitatge i de sosteniment de la vida diària. Caldria però veure la seva compatibilitat amb recursos i serveis de cura necessaris per promoure l'autonomia de les persones amb discapacitat intel·lectual.

En segon lloc, la Generalitat de Catalunya va promoure la **Renda Garantida de Ciutadania (RGC)** que neix per garantir que tots els ciutadans de Catalunya puguin fer-se càrrec de les despeses essencials per al manteniment propi o de les persones que integren la unitat familiar o de convivència. Es pot rebre, entre altres situacions, si els ingressos individuals són inferiors a 717,10 € al mes, no es disposa de feina i es té més de 23 anys.

Es compon de dues prestacions econòmiques, una prestació garantida, no condicionada, subjecta als requisits que estableix la llei equivalent al 100% de l'IRSC, i una prestació complementària d'activació i inserció, condicionada al compromís d'un pla d'inserció laboral, amb la finalitat de superar les condicions que han dut a necessitar la prestació (150 € addicionals). En aquest sentit, cal destacar que és una prestació que neix amb un clar esperit de temporalitat i per afavorir la inserció laboral, cosa que no

encaixaria amb molts dels perfils de persones amb DID. De fet, la llei parla de què cal determinar el grau d'ocupabilitat i derivar al servei que correspongui i que cal renovar cada dos anys. A més, és una prestació vinculada als ingressos de la unitat familiar i té caràcter complementari i subsidiari a altres ajuts com l'IMV (és requisit haver-lo sol·licitat) o bé d'altres prestacions i pensions, sempre que siguin inferiors als imports fixats en el lílindar d'ingressos i que compleixin la resta de requisits que marca la llei. En aquest cas es podrà rebre un complement econòmic per equiparar el nivell de prestació al dels perceptors de la Renda Garantida de Ciutadania.

Finalment, cal esmentar el projecte de **Renda Bàsica Universal (RBU)**, impulsat inicialment també per la Generalitat de Catalunya amb una visió diferent. La quantia de la RBU és "bàsica" perquè ha de ser suficient per cobrir les necessitats materials considerades elementals per promoure la llibertat real a l'hora de decidir sobre les mateixes vides de tots els ciutadans i ciutadanes. Es tracta d'una assignació monetària individual (no vinculada a una llar o unitat familiar), universal perquè no s'adreça a un grup col·lectiu específic, i regular, ja que és una percepció mensual, no puntual (un únic pagament) o temporal (de duració limitada). Aquestes característiques la fan especialment interessant per al col·lectiu de les persones amb DID, però malauradament el projecte pilot que havia de començar es troba actualment aturat per manca d'acord polític respecte al seu desplegament.

Fins aquí la revisió de prestacions existents en l'actualitat i que haurien de fer possible tant la cobertura de necessitats bàsiques com el finançament de les necessitats de suport, imprescindibles per acompanyar a les persones amb DID. Com ja es veu **es tracta d'un entramat complex de prestacions, incompatibilitats i normatives superposades al llarg dels anys que caldria analitzar a fons per aclarir possibilitats en funció de les diverses situacions personals que es poden presentar.**

En aquest sentit, ha aparegut recentment una nova via a la qual cal estar molt atents, que permetria superar aquest laberint de possibles prestacions i la seva compatibilitat, ja que parteix d'un concepte nou: **el pressupost personal**. Inspirat en models anglosaxons, es troba ja en fase de prova pilot, concretament en el projecte UNIC, impulsat per diferents *partners* europeus entre els quals es troba l'entitat Suport Girona. Es tracta d'un projecte transnacional iniciat l'any 2020, amb què es vol transformar els models de finançament públic de l'atenció social de llarga durada en formes d'assignació pressupostària individualitzada que permetin a la persona, amb dret rebre-la, escollir com organitzar els suports que precisa (on viure amb aquesta assignació, triar de qui vol rebre el suport, quin ha de ser aquest, etc.).

CONCLUSIONS I PROPOSTES

De les idees plantejades en aquest escrit se'n deriven tres grans eixos de propostes.

El primer eix és la necessitat inajornable de **revisar la cartera** per modificar els actuals serveis com a mínim en els següents termes:

1. S'ha de fer una aposta per desenvolupar els serveis de **“llar amb suport”** i **“suport a la mateixa llar”**, com a models de servei que permeten avançar en la desinstitucionalització. Cal trencar la discriminació actual que només permet accedir a persones amb intensitats de suport baixes de manera que es limita la possibilitat a un gruix important de persones. És fonamental que aquest recurs es faci extensiu a tots els nivells de suport, ja que seria una acció que ajudaria a concretar oportunitats de transició cap a models de suport personalitzat a persones que actualment viuen en serveis d'acollida residencial.
2. Cal desenvolupar el servei **d'Assistència Personal** per fer-lo accessible a totes les persones que vulguin dur a terme un projecte de vida independent independentment de la intensitat de servei que requereixin.
3. Cal garantir la **compatibilització** d'aquests serveis amb prestacions econòmiques generalistes que permetin la cobertura i el sosteniment de necessitats bàsiques, entre elles el finançament de l'habitatge si s'escau.
4. Cal estudiar la possibilitat de flexibilitzar els serveis i prestacions personals perquè puguin ser **mancomunades** en cas que sigui necessari. Es tracta que les persones que comparteixin habitatge puguin contractar serveis de suport compartit amb les seves prestacions personals.

El segon eix tracta d'apostar per **models innovadors** que permetin a les persones amb DID ser titulars del seu habitatge i fer front tant a les despeses tant de cobertura de necessitats bàsiques com a les de serveis de cura dins de la xarxa pública de serveis socials.

5. Explorar la fórmula de **pressupost personal** a partir dels resultats del projecte pilot de Suport Girona, que permet superar l'entramat de prestacions i serveis per substituir-lo per un suport únic a partir d'una situació vital i posant a la persona en el centre. Es tracta d'un model que desdibuixa la diferència entre prestacions per a la cobertura de necessitats bàsiques i prestacions de serveis de cura i unifica les necessitats en un suport econòmic que la persona amb DID pot administrar amb l'ajuda dels seus assistents si s'escau.
6. Analitzar la fórmula **d'habitatges amb serveis** per a gent gran per valorar la seva extrapolació al col·lectiu de persones amb DID. Amb una quota única que inclou el lloguer el manteniment i els serveis de suport mancomunats pot ser una fórmula a replicar.

El tercer eix consisteix en totes les accions i programes necessaris per garantir l'accés a l'habitatge per a persones amb DID:

7. Promoció de programes que facilitin **l'activació d'habitatge de parc privat** per a persones amb DID. Parlem de bonificacions i incentius per a entitats que lloguin pisos amb aquesta finalitat o bé de beneficis per a propietaris que posin l'habitatge a disposició de lloguer per a persones amb necessitats especials.
8. Revisió de les bases de convocatòries **d'habitatge social** per garantir la inclusió del col·lectiu o nova categoria **d'habitatge dotacional** orientat a persones amb DID.

Lídia García, mare d'un jove amb autisme, ADE i MBA (ESADE, Universitat Ramon Llull), Màster en integració per a persones amb discapacitat (INICO, Universitat de Salamanca) i àmplia experiència en polítiques socials des de l'administració i el tercer sector. És sòcia d'Entresol i d'Aprenem Autisme.

Desembre 2023

La sèrie Documents per a la Reflexió té per finalitat estimular el debat intern i també amb altres entitats i col·lectius sobre tots els aspectes relacionats amb l'habitatge per a les persones amb discapacitat intel·lectual i del desenvolupament. Les anàlisis i opinions expressades en aquests documents no són compartides necessàriament pels òrgans de l'associació.

Contacte per a suggeriments i comentaris: comunicacio@entresol.cat

DR-231203-Nous models habitatge.docx